

La Pagesía Cristiana

PUBLICA UNA CONFERENCIA AL MES

Preu, 5 céntims el número.

Suscripció d' un any . . . 60 céntims.

Per corresponsal id. . . 75 id.

Pago á la bestreta

SETEMBRE DE 1906

Se publica ab Censura eclesiástica

Núm. 2

Tota la correspondència administrativa al Sr. Joseph Franquet, Platería 26, Girona.—S' admeten sellos

Remeterá paquets de 12, 25, 50 ó més números als qui ho sollicitan á ventajosas condicions.

CONFERENCIA

La agricultura racional basada en l' empleo simultáneo dels fems de quadra, ben fabricats, y 'ls adops químichs, son el medi d' aixecar nostras terras á un alt y beneficiós grau de producció.

Amichs agriculturs:

Conforme l' adagi que diu, que «no pensi omplernar el graner el qui descuidi 'l femer», aném á dedicar aquesta conferencia als abonos, á fi d' utilitzarlos degudament en la próxima sementera.

Els abonos els dividirém aquí en duas grans rames ó classes: els de quadra ó naturals, y 'ls químichs ó artificials; uns y altres son necessaris per arribar al grau máxim de producció agrícola.

Parlem antes dels naturals tota vegada que son 'els que més coneixen la gent, encara que ignorin ó afectin ignòrrar el modo de fabricar y conservarlos, sense experimentar perduas de gran consideració de la sua riquesa fertilisant.

Son els fems de casa un verdader tresor pel pagés; fan prodigis allá ahont s' emplean; qui no 'ls aprecia y procura en tot el grau possible, no aprecia 'l cultiu dels camps ni enten l' art de ferlos produhir. En una paraula, qui mira ab indiferencia una estiva de fems, ben apretats, humits, greixosos y conservats ab las aigues mares, aquest tal no mereix el pa que menja; puig si menja pa, als fems ho deu; advertint que quan diem fems entenem aquí fota classe d' abono pel qual s' enriqueix la terra de sustancias nutritivas pera servir d' aliment á la planta.

Notareu la importancia d' aixó considerant que ab abonos s' obtenen farratjes, ab farratjes se pot criar bestia, y ab bestia se tenen fems y cullitas. Més val una hectarea ben abonada, que dos mal abonadas; puig se recull la mateixa quantitat de gra ab la mitat de terra, ab la mitat de sement, ab la mitat de gastos de jornals.

Pera fer més comprensibles aquestas conferencias,

las suposarém donadas en una població per las personas més influents d' ella: Mestre, Párroco, Farmacéutich, Metje, Secretari, Veterinari y algún Propietari rural, com es just que axís ho fassin, si algún día hem de veurer aixecarse la obra de restauració d' Espanya ab la cooperació de tots, deixant á Deu que fassi lo demés.

Es una mena de tentació l' esperarho tot de la Providencia y no fer res per la educació del poble tan necessitat d' ella, hasta en las cosas de son ofici.

No ho entenian axí dos pagesos ab qui vaig topar un día passejant pels encontorns del poble, els qui estavan remanant y capgirant un piló de fems que despedia gran fumarola. Al acostarmhi, va dir el pare aquet sí que es un bon fem, com ho prova 'l fum que treu y lo calent que está; per aixó 'l remenem y refredem, qual operació dona molt bon resultat; ab fem com aquet y ab bons brassos com els meus y 'ls del meu fill, per res necessitem las explicacions d' agricultura que donan vostés en las conferencias, y no es extrany que no assistim á ellas, puig no som amichs de novetats, que lo millor es cultivar y fer las cosas á estil del país, com s' ha fet sempre hasta are; que alguna cosa val la experiencia de nostres pares: las explicacions, llibres y periódichs quedinsels per vostés, que nosaltres els considerem per demés.

Tal enfillal de disbarats me va deixar sorprés y com atontat, y sense pérdrer la calma y serenitat, els vaig contestar en resumen lo següent: Puig haveu de sapiguer que 'l deixar calentar tan els fems y 'l remanarlos com feu, deixatne surtir tan gran fumarola; que 'l colocarlos en estiva esponjits, al aire lliure, sense apretarlo, sense d' alguna manera preservarlos dels raigs del sol y de las aigues de pluja torrencials, es un gran disbarat, per més que sempre ho hagueu vist fer aixís, hasta 'l punt que pot arribar á perdre las quatre quintas parts de las sustancias fertilisants ab que 's nutreixen las plantas; de modo que quan haveu portat al camp cinch carretadas de fems, en realitat es com si n' haguessiu portat una sola carretada y n' haguessiu perdut quatre.

Axis es, amichs agricultors, que per no introduhir novetats ni voler enterarse dels avensos agrícol, se cuidan tan mal els fems, que 's deixa perdre á lo menos la mitat del seu valor fertilisat, qual perdua representa á Espanya molts milers de duros; y si anessim examinant las diversas operacions y cultius, nos trobaríam moltes vegadas en cassos semblants. Com un exemple: fixemnos en una experimentació feta pel célebre agrónom M. Grandeau referent á una vaca: aquet va demostrá que una vaca produeix al any uns 18.000 kilos de fem fresch, que contenían d'ázoe 72 kilos y dels quals n' havían perdut uns 16 kilos y mitj, que si s' haguessin tingut de comprar adquirint nitrats, haurían valgut 40 pessetas; aixó una sola vaca y contant que sóls havían perdut els fems una tercera ó quarta part.

Ja veyeu, donchs, si 'n te d' importancia 'l procurar els fems y conservarlos bé. Además dels que 'ns proporciona 'l bestia, podém aumentar els pilots de fems d' una manera notable, aprofitant els restos de las cullitas que solen quedar abandonats al camp; las despullas del hort; la fullaraca, la herba, el rodó, el matorral dels marges y camins; las brisas, oliadas, escombrarias, cendras, sutje, fanchs de bassas y camins; plumas, cascós y unglas; sabatots vells, banyas, llana, crin, sanch, animals morts, etc., quals últimas sustancias, d' origen animal, son quatra vegadas més ricas en ázoe que 'l fem de cort.

Es enorme, sí, 'l valor dels abonos que 'ns deixem perdre, y 'l ázoe que deixem escapar per descuit nostre, calculant alguns que arriba á la suma de 300 milions en Espanya, ab qual cantitat se podria pagar la mitat dels impostos que han d' anar per pago dels redits del enorme deute nacional. No 'n era, donchs, pas poch ni gayre gros el disbarat d' aquell pare y fill, que resistint avensos moderns, volían permaneixer aferrats á la rutina, puig ab aquet sól erro podriam arribar al empobriment de la Nació... Mes no es aixó sól, sino que hi ha que sapiguer que per ben fabricats que sian els fems de quadra, may ab sóls ells arribarém á fer donar á nostras terras el grau máxim de producció, devent benehir á la Providencia que 'ns ha donat el medi en l' empleo dels abonos químichs, tal com ens aconsellan els sabis y acredita la experiència.

* * *

Els abonos químichs ¡quín invent més trascendental! ¡quín avens per la Agricultura! ¡quína font de riquesa pública, oberta en lo precís moment en que nostres camps, per causa de una continuada sustracció de materias fertilisants sens retornarlas á la terra en el grau convenient, havia arribat aquesta en el periodo álgit de son agotament! Perque es precís tenir en compte que siguent insuficients els fems de quadra, única primera materia empleada hasta aquí per la tradicional industria campestre, pera mantenir fértils el terrenos, es indispensable utilizar altras sustancias fertilisadoras que serveixen no tan sols pera conservar en lós camps la potencia productora, sino d'

aumentarla considerablement, compranlas al comer: aquesta adició d' abonos industrials al fem de cort es d' absoluta necessitat pera conseguir abundants y gananciosas cullitas. El mateix M. Grandeau es el qui s' encarrega de demostrarnos aquixa veritat. Ell ha pres una extensió determinada de terreno y ab l' auxili de la Química, ha calculat els kilos de ázoe que necessitavan per son aliment y desenrotlló las plantas en dit terreno recullidas, lo mateix ha fet ab l' ácit fosfórich y ab la potassa; luego ha calculat els kilos d' ázoe, ácit fosfórich y potassa que hi retornava per medi d' un regular abonement de fems de casa, y ha trobat que hi havia un gran desmérit ó que no retornava pas á la terra las ditas tres sustancias en la cantitat necessaria pera nodrirse las plantas y obtenir una abundant cullita, y que's feya indispensable complementar els fems de quadra ab abonos químichs, sino voliam veure mermada la producció. Y aixó que 'ns ho demostra 'l càlcul basat en la ciencia, ens ho confirma una continuada experiència, puig que tots los días veyem camps, que á pesar d' haver arribat á un marcat grau d' empobriment, després ben tractats ab un regular abonement de quadra y adop químich, tornan á produhir y hasta aumentar y doblar el rendiment. Abonem, donchs, nostras terras ab el tradicional y insustituible fem de casa, reunimlo en la major cantitat possible y conservemlo com un verdader tresor en femers ben acondicionats; pero no descuidem el reforsarlo ab els abonos químichs que suplirán lo que á élls els hi falti y en la cantitat que 'ls hi falti pera servir d' una bona alimentació á las plantas.

Encara que son moltes las materias que el comer posa á la venta pera proporcionar al agricultor las tres sustancias ja anomenadas de ázoe ó nítrógeno, ácit fosfórich y potassa, aquí no citaré no mes dos de cada classe ja perque més fácilmente las retingueu á la memoria, ja per ser las més usadas y estar en boga.

Que proporcionan ázoe, son el nítrat de sosa y 'l sulfat amónich. Aquell te l' inconvenient de no poderse barrejar (á lo menos per llarchs días) ab els superfosfats, motiu entre altres pel qual no 's tira á la terra en la época de la sementera, sino que s' espera á tirar sol al fiolar del blat als principis de la primavera, y lo qu' es diu del blat lo mateix es d' altres cullitas. Procedeix d' unas grans minas que hi ha América y per aixó es conegut vulgarment ab lo nom de sals ó nítrat de Chile. Pert ab la humitat, y per aquesta causa se 'l té en doble sach y en lloch aixut.

El segón ó sulfat amónich, es producte de las fábricas de gas y per lo tant el tenim dintre d' Espanya, pero per desgracia no s' obté á un preu inferior als nitrats; no obstant el ser de disolució més lenta que 'ls nitrats y 'l poguerse barrejar ab els superfosfats en la sementera, 'l fa recomenable en molts cassos. Tan per l' un com per l' altre hi ha que desconfiar de las falsificacions, y per aixó es d' aconsellar l' entrar en algun Sindicat agrícol, al frente del quals hi solen haver homes inteligents, que no es fácil puguin ésser enganyats.

Proporcionan ácid fosfórich, els superfostats de las varias greduacions, siguent la generalment usada la de 18/20, y las escorias Thomas. Provenen els primers del fostats de cal natural ú ossos d' animals tractats ab ácid sulfúrich. Se troban dits fostats en las minas de Logrossau (Extremadura) d' ahont s' envían per tota Espanya.

Las escorias Thomas, qual nom els hi ha donat el seu inventor, son productes de residuos de fábricas de cer, y las més á propòsit per terrers humífers y cultius com trefla, esparcet, userda ó prats naturals.

La potassa, finalment, se procurarà á las plantas per medi de dos sustancias: el sulfat y 'l cloruro de potassa. Abdós son productes naturals de las minas Stassfurt, coneguts també pel nom de sals potássicas. Se las pot barrejar ab todas las otras sustancias, solsament que ab las escorias hi ha que usarlas prompte per evitar que s' aterrossin.

La práctica es escampar per la terra 'ls superfostats y la potassa al donar la última llaurada antes de la sembra, y esperar á la primavera al fiolar el blat el tirarhi el nítrat en una ó duas vegadas y en días que vol anar á ploure: alguns aconsellan dividir la dossis, es dir, posarhi la mitat en sulfat amónich en la época de la sembra, ja que 's pot barrejar ab els superfostats, y l' altra mitat en primavera.

Per las primeras vegadas lo millor es guiarse per las instruccions de personas ja algun tan experimentadas en el empleo dels abonos químichs.

Y basta d' aquet punt en que hi hauria molt que dir y que ensenyará la práctica y la reflexió, y passem á dir quelcom, per vía de conclusió, de la importancia que aquells dos pagesos, pare y fill, donavan á la *forsa dels brassos*, que deyan élls.

*
*
*

Me feu gracia, en efecte, la boberia de atribuirho tot á la forsa corporal y 'l despreci ab que miravan las conferencias, llibres y periódichs agrícols, y crech que no vindrá mal referir com á contestació una anécdota que 'm va contar un oncle meu.

En un poble anomenat La Llacuna, en el qual jo he estat, hi havia una orquesta célebre en el país, coneguda ab el nom *dels Marquets*, porque 'l seu director se deya Marquet, y qual direcció y dots musicals havia heretat del seu difunt pare. Anava la tal copla de sequé, á tocar en las festas dels pobles y era escoltada y aplaudida més que las bonas orquestas.

El famós director deya que tenia 'l cap ple de música, y que ab sóls sentir una pessa, ja la tocaba desseguida; que ells per res necessitavan de solfas, puig que no hi havia música millor que la que li havia ensenyat el seu pare, y que las solfas las portava dintre del cap; que 'ls músichs que llegeixen papers mentras tocan, no tenen cap mérit.

Jo, deya, soch el primer violonista, y m' he convenut de que tot el mérit de tocar el violí (ó el violón) consisteix en la *forsa del bras*, axís com en els instruments de vent el bufar fort; en proba d' aixó una vegada en una festa major vaig fer un solo de

violí que va durá mitja hora, hasta acabar l' Ofici, que no hi ha més que sentir; era un día de tramontana y las cordes s' anaren rompent de tant fort que rescava, y ab una sóla corda vaig surtir del apuro y acabar l' Ofici, hasta que 'l sacerdot ens doná la benedició; jaixó si'l meu bras semblava un llamp y suava més que llaurant!... Tot consisteix en el bras.

El primer clarinet també treballa molt, quan toca obligat, y 'l pobre té que bufar tan fort, que surt la babaya per l' altre estrem del clarinet; babaya que va llepant un gosset que á dit objecte 's fa seguir y que xisla acompanyant el clarinet.

No crech necessari haver d' explicar la moraleja: no está la pefecció de la cosa en la sóla forsa; per lo tant feyan malt aquets músichs com aquells pagesos, en fiarho tot á la forsa del bras sense ferhi intervenir la inteligencia, que es la que fa progressar en las arts y las industrias, inclús l' agrícola.

Posant tot nostre cuidado en la fabricació y conservació dels fems de quadra, y sens negar la sua eficacia y hasta insustitució per proporcionar á la terra l' *humus* que necessitan las plantas, complementelos ab los adops químichs, únich medi d' aixecar els nostres camps á un grau alt de producció; però com aquets últims costan diners, procurem estudiar y trobar el medi d' economisar ó suprimir els nitrats y 'l sulfat amónich cultivant lleguminosas y enterrarlas en vert, y especialment ab la discreta aplicació del sistema Solari, que tan ben explicat se troba en molts dels tomos de la Biblioteca Solariana, pel qual motiu no duptem en recomenarla á las Asociacions agrícolas porque 'ls fassin coneixer y hasta proporcionin als seus socis. No oblidem que ab fems y abonos s' obtenen ferratjes; ab ferratjes bestia; y ab bestia y fems grans cullites; la qüestió es cultivar menos terra y cullir més, puig com diu Leconteaux, «quan més se gasta per hectárea, menos se gasta per hectólitre.»

Abonos, bestia y forratje forman un círculo, en qual centre está la riqueza del cultivador inteligent y industriós. Els abonos son com el tresor del pagés, y dablant el bon fem, se dobla 'l camp; que qui tinga femer petit, no pensi en graner gran; ni aprecia la agricultura, qui no aprecia els fems.

El pagés que cuida bé 'l bestia y las sevas terras y procura bons pilots de fems, ben apretats, grassos y ben conservats, be mereix el pa que menja; y si porta una vida ajustada y cristiana, com Deu mana, no faltará al seu cor el goig, pau, sossego, consol en las suas ansias, prosperitat, ditxa y benestar.

Agricultura práctica

Condicions de las corts y quadras

Principi general: la cria dels animals ha d' aproximarse tot lo possible á la que tindrian en el estat natural ó de llibertat; per lo tant las corts y quadras han de ser lo suficient netas, espayosas, claras

y airejadas, sens que toquin als animals las corrents d'aire y evitant els cambis bruscos de temperatura, com els excessos de calor y fret, que podrien originar malalties.

Reglas: S'optindrà la netedat, no deixant que 'ls animals s'ajaguin sobre sos propis excrements, y si no 's tinguessin pallas ó altra jas, se cubrirán ab terra seca, que atura al mateix temps de perdres una gran cantidad d'ázo.

També donant una petita inclinació al sol (2 ó 3 centímetres per metre) y construintlo de materia suficientment dura, que resisteixi als cops de potas dels animals y permeti l'escorro dels suchs, els que 's dirigirán ab conductos cap el femer ó be 's reuniran en un dipòsit, pera després trasportarlos al hort ó ruijar ab ells el femer.

No s'esperará més de 8 días á treure els fems en l'istiu y de 15 en l'hivern.

Els bous, caballs y tota bestia grossa necessitan d'un espay d'uns 6 metres quadrats per cap.

La temperatura deuría ser constanment de 15 á 18 graus, porque si es més baixa necessitan els animals de més aliment, y si es més alta perden la gana, y en un y altre cas els podria perjudicar. En las corts no hi hauría de faltar el termómetro.

Tant la temperatura com l'airejament y suficient llum se conseguiran mitjansant una bona disposició de las oberturas, que han de ser altas, de modo que l'aire y la llum vinguin per demunt del animals.

Un bon sistema de finestras de las que s'obren, no de costat, sino de dalt á baix, per medi d'una curria y tirant d'una corda.

Com á complement s'hi deu anyadir que en els locals ahont hi hagin estat animals malalts, convé cremarhi sofre ó ginebra y rentar las parets, estable, sol y arreus ab zotal ó lisol, diluít ab aygua al 1 per 100.

El zotal se ven per tot y serveix per matar puagó, insectes y altres usos interessants al agricultor.

A Girona 's troba en casa Benet Bosch, Carrer Nou.

PENSAMENTS DEL IL-LIM. DR. TORRAS Y BAGES

BISBE DE VICH

Sobre Associació

Tot lo que sia afavorir l'esperit d'associació, la organisació dels homens dins de les formes que la naturalesa y la lley de Jesucrist han consagrat, es fer una obra agradable al Criador del llinatge humá, qui de moltíssimas maneres per medi dels seus profetes, ensenyá als homes com no 'ls havia fet pera viurer separats los uns dels altres, sino units.

Aquell *væ soli* que ressona en las Sagradas Escritures, lo crit de compassió envers lo qui sol y vern ha de fer lo camí de la vida, es com un crit d'alerta del Criador que deu excitar á tots los homes qui per rahó de sa inteligencia, de sa posició económica ó de sa virtut, tenen influencia en la societat pera treballar en lo sentit de que en ella hi haja sempre núcleos de defensa humana, aglutinants poderosos que mantingán la unió entre 'ls homes.

L'amor natural (may lo laych ó divorciat del amor relligiós) pogué ésser un aglutinant eficaç en las societats primitives; però quan lo mon arriba pel curs d'una llarga existència á la complicació de vida, fins podem dir á la decrepitud de la vida, s'ols menjant del fruyt del arbre de vida, que es Jesucrist, la societat renova las forsas y adquireix saba de vida.

En una secció que 's titulará *Butlletí d'Associacions* publicarem quantas noticias ens comuniquin de las Associacions agrícolas de la provincia.

MOVIMENT RURAL

A Orense en cada arxiprestat de la diócessis va á crearse un Sindicat agrícola, que propagui la ensenyansa dels nous métodos de cultiu y la fundació de Cooperativas de consum y producció, y en todas las parroquias ahont sia possible l'establiment de Caixas rurals.

L'Arquebisbe de Saragossa y l'enginyer Director d'aquella Granja Agrícola han conferenciat sobre la introducció de la ensenyansa agrícola al Seminari, al objecte de que 'ls nous sacerdots portin als pobles la cultura suficient en aquet ram, pera coloborar al foment de la riquesa nacional.

La càtedra d'Agricultura fundada dintre 'ls *Estudis Universitaris Catalans* ab lo nom de «Peret Gran» tampoch para en sa preciosa tasca d'allissonar als pobles que ho sollicitan.

Últimament han donat lliçons á Vich, la Garriga, Montblanch y altres punts.

La nova Junta del Sindicat Agrícola de Lloret de Mar, que ha acordat adherirse á la Federació Agrícola Catalana Balear, se proposa empendre una activa campanya de tardor pera impulsar l'empleo d'adops químichs en la próxima sembra. Ho celebrem.

Butlletí d'Associacions

Sindicat Agrícola de Sant Gregori

Al objecte de commemorar lo tercer aniversari de la seva constitució, té acordat celebrar la funció anyal religiosa en honor de son Patró, lo día 30 d'aquest mes, á qual acte convida als socis y á todas las personas que s'interessan pe 'l desenrotll y enlayrement d'aquesta Societat y de la Agricultura de nostra terra.

Sant Gregori, 13 de Setembre de 1906.

Lo President, *Pere Gironés*.

PUNTS DE VENTA Y SUCRIPCIÓ

Girona.—En la administració d'aquesta Revista, Argentaria, 26 Llibreria, y en lo *Centre Moral*.—**Figueras.**—Ll. Miegerville, Palau, 39.—**Olot**—Joan Autiga, S. Esteve, 19, llibreria.—**Banyolas.**—Antoni Rigau, rellotjer.—**Besalú**—Josep Prat (Grifon).—**Perelada.**—Bonaventura Bonal, farmacia.—**Argelaguer.**—Francisco Pujol, propietari.—**S. Jordi Desvalls.**—Joseph Batlle, pagés.

ENSENYANSA AGRÍCOLA

EN EL SEMINARI DE

NOSTRA SENYORA DEL COLLELL

En dos ó més anys s'ensenyen als fills de propietaris rurals els coneixements necessaris pera conreuhar las suas fincas, segons els avensos del día.

La ensenyansa es teórico-práctica.

S'admeten alumnes interns y externs.

Obertura de curs, el 1er d'Octubre.

Imprenta y Llibreria de J. Franquet y Serra, Forsa 14.—GERONA